

เนื้องอกสมองสำหรับประชาชน (ตอนที่ 2)

อ.ดร.นพ.ศรัณย์ นันทอารี
สาขาวิชาประสาทศัลยศาสตร์
ภาควิชาศัลยศาสตร์
Faculty of Medicine Siriraj Hospital
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

เนื้องอกสมองที่พบได้บ่อยในผู้ใหญ่

1. เนื้องอกที่เกิดจากเซลล์แอสโตรไซต์ (Astrocytic tumors)

ในสมองนั้นนอกจากจะมีเซลล์ประสาทแล้วยังมีเซลล์ชนิดอื่นๆอีกหลายชนิดที่ไม่ใช่เซลล์ประสาท ประกอบด้วยอยู่รวมด้วย เซลล์ดังกล่าวชนิดหนึ่งมีชื่อว่าแอสโตรไซต์ (Astrocyte) ซึ่งอาจจะเกิดความผิดปกติ กลายเป็นเนื้องอกแอสโตรไซต์โตมา (Astrocytoma), เนื้องอกแอนนาพลาสติกแอสโตรไซต์โตมา (Anaplastic astrocytoma) หรือเนื้องอกกลัยโอบลาสโตมา (Glioblastoma) ส่วนใหญ่เนื้องอกชนิดนี้มักเกิดขึ้นมาโดยไม่ทราบสาเหตุแต่ในบางคนอาจเกิดขึ้นมาเนื่องจากโรคทางกรรมพันธุ์ หรือบางคนเกิดขึ้นเนื่องจากเคยได้รับการฉายรังสีที่ศีรษะ

- เนื้องอกแอสโตรไซต์โตมา (Astrocytoma)

เนื้องอกแอสโตรไซต์โตมาเป็นเนื้องอกที่แทรกซึมอยู่ในเนื้อสมอง ไม่มีผนังห่อหุ้มดังนั้นจึงไม่มีขอบเขตของเนื้องอกที่ชัดเจน ก่อนเนื้องอกมีความสามารถในการกลายพันธุ์เป็นชนิดที่ร้ายแรงมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป (กลายเป็นเนื้องอกชนิดแอนนาพลาสติกแอสโตรไซต์โตมา หรือกลัยโอบลาสโตมา) มักจะพบเนื้องอกชนิดนี้ ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นระหว่าง 30-40 ปี

อาการ ผู้ป่วยส่วนใหญ่จะมาพบแพทย์ด้วยอาการชัก แต่บางครั้งอาจจะมาพบแพทย์ด้วยอาการอื่นๆ

ระดับความรุนแรง องค์การอนามัยโลกได้จัดความรุนแรงของเนื้องอกแอสโตรไซต์โตมา เป็นระดับที่ 2 ผู้ป่วยส่วนใหญ่จะมีชีวิตอยู่ได้ประมาณ 6-8 ปีหลังจากที่เริ่มมีอาการของโรค สาเหตุการเสียชีวิตส่วนใหญ่มักเกิดจากเซลล์เนื้องอกแอสโตรไซต์โตมากลายพันธุ์เป็นชนิดที่ร้ายแรงมากขึ้น (กลายเป็นเนื้องอกชนิดแอนนาพลาสติกแอสโตรไซต์โตมา หรือกลัยโอบลาสโตมา)

การรักษา เนื้องอกแอสโตรไซต์โตมานั้นปัจจุบันยังไม่มีวิธีการรักษาที่เป็นมาตรฐาน อย่างไรก็ตามแพทย์ส่วนใหญ่มักจะแนะนำให้ผ่าตัดเพื่อลดจำนวนเซลล์เนื้องอกลงให้น้อยที่สุด โดยมีความเชื่อว่ามีจำนวนเซลล์เนื้องอกลดน้อยลงจากการผ่าตัดแล้วจะทำให้ชะลอระยะเวลาที่เนื้องอกจะกลายพันธุ์เป็นเนื้องอกชนิดร้ายแรง เนื่องจากเนื้องอกแอสโตรไซต์โตมาแทรกกระจายอยู่ในเนื้อสมองโดยไม่มีขอบเขตที่ชัดเจนจึงไม่สามารถผ่าตัดออกได้หมดทุกๆ เซลล์ได้อย่างแท้จริง หลังผ่าตัดจะยังคงมีเซลล์เนื้องอกหลงเหลืออยู่ เซลล์เนื้องอกที่ยังหลงเหลือ

อยู่นี้แพทย์อาจจะแนะนำให้สังเกตอาการต่อโดยไม่ทำการฉายแสงหรืออาจจะแนะนำให้ทำการฉายแสงตามความเหมาะสมในผู้ป่วยแต่ละราย

- **เนื้องอกแอนนาพลาสติคแอสโตรไซต์โตมา (Anaplastic astrocytoma)**

เนื้องอกแอนนาพลาสติคแอสโตรไซต์โตมา แทรกซึมอยู่ในเนื้อสมองโดยที่ไม่มีขอบเขตชัดเจน เช่นเดียวกับเนื้องอกแอสโตรไซต์โตมาแต่มีการแพร่กระจายและการขยายตัวที่รวดเร็วกว่า เนื้องอกแอนนาพลาสติคแอสโตรไซต์โตมา และมีความสามารถในการกลายพันธุ์เป็นชนิดที่ร้ายแรงมากขึ้นตามระยะเวลา (กลายเป็น เนื้องอกกัลัยโอบลาสโตมา) มักจะพบเนื้องอกชนิดนี้ในช่วงผู้ใหญ่ตอนปลายระหว่าง 40-50 ปี

อาการ ผู้ป่วยอาจจะมีอาการปวดศีรษะ อาการชักหรืออาการผิดปกติของสมองในรูปแบบต่างๆ

ระดับความรุนแรง องค์การอนามัยโลกได้จัดความรุนแรงของเนื้องอกแอนนาพลาสติคแอสโตรไซต์โตมา เป็นระดับที่ 3 ผู้ป่วยส่วนใหญ่มักจะมีชีวิตอยู่ได้ประมาณ 2-3 ปีหลังจากที่เริ่มมีอาการของโรค

การรักษา ต้องใช้วิธีผ่าตัด ฉายแสง และให้ยาเคมีบำบัดร่วมกันโดยจะเริ่มต้นจากการผ่าตัดออกให้มากที่สุดก่อน หลังจากนั้นจะทำการฉายแสงร่วมกับให้ยาเคมีบำบัด

- **เนื้องอกกัลัยโอบลาสโตมา (Glioblastoma)**

เนื้องอกกัลัยโอบลาสโตมาเป็นเนื้องอกสมองที่มีความรุนแรงมาก สามารถกล่าวได้ว่าเป็นมะเร็งที่ร้ายแรงที่สุดของสมอง แต่เป็นที่น่าเสียใจว่ากัลัยโอบลาสโตมานั้นเป็นเนื้องอกสมองชนิดที่พบบ่อยที่สุด

อาการ จะมีอาการเหมือนกับเนื้องอกที่เกิดจากเซลล์แอสโตรไซต์อื่นๆ แต่มีอาการที่ทรุดลงเร็วกว่า มักจะพบเนื้องอกชนิดนี้ในผู้สูงอายุระหว่าง 60-70 ปี

ระดับความรุนแรง องค์การอนามัยโลกได้จัดความรุนแรงของเนื้องอกกัลัยโอบลาสโตมาเป็นระดับที่ 4 คนไข้ส่วนใหญ่มักจะเสียชีวิตภายใน 1 ปี

การรักษา ใช้วิธีผ่าตัด ฉายแสงและให้ยาเคมีบำบัดร่วมกัน

2. **เนื้องอกที่เกิดจากเซลล์โอลิโกเดนโดรไซต์ (Oligodendroglial tumors)**

ดังที่ได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่าสมองนั้นนอกจากจะมีเซลล์ประสาทแล้วยังมีเซลล์ชนิดอื่นหลายชนิดประกอบอยู่รวมด้วย เซลล์ดังกล่าวชนิดหนึ่งมีชื่อว่าโอลิโกเดนโดรไซต์ (Oligodendrocyte) ซึ่งอาจเกิดความผิดปกติกลายเป็นเนื้องอกโอลิโกเดนโดรกลัยโอบลาสโตมา (Oligodendroglioma) หรือเนื้องอกแอนนาพลาสติคโอลิโกเดนโดรกลัยโอบลาสโตมา (Anaplastic oligodendroglioma)

- **เนื้องอกโอลิโกเดนโดรกลัยโอบลาสโตมา (Oligodendroglioma)**

เนื้องอกโอลิโกเดนโดรกลัยโอบลาสโตมาเป็นเนื้องอกที่แทรกซึมอยู่ในเนื้อสมอง เช่นเดียวกับเนื้องอกแอสโตรไซต์โตมาแต่มีความรุนแรงน้อยกว่า เนื้องอกไม่มีผนังห่อหุ้มและไม่มีขอบเขตของเนื้องอกที่ชัดเจน ก่อนเนื้องอกมีความสามารถในการกลายพันธุ์เป็นชนิดที่ร้ายแรงมากขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป (กลายเป็นเนื้องอกชนิดแอนนาพลาสติคโอลิโกเดนโดรกลัยโอบลาสโตมา) มักจะพบเนื้องอกชนิดนี้ในช่วงวัยผู้ใหญ่ประมาณ 40-45 ปี

อาการ ผู้ป่วยส่วนใหญ่จะมาพบแพทย์ด้วยอาการชัก แต่บางครั้งอาจจะมาพบแพทย์ด้วยอาการอื่นๆ

ระดับความรุนแรง องค์การอนามัยโลกได้จัดความรุนแรงของเนื้องอกโกลิโอเดินโดรกลัยโอมาเป็นระดับที่ 2 ก่อนเนื้องอกมีการเติบโตที่ไม่รวดเร็วนัก ผู้ป่วยส่วนใหญ่มักจะมีชีวิตอยู่ได้นานอาจจะมากกว่า 10 ปี สาเหตุการเสียชีวิตมักเกิดจากเซลล์เนื้องอกโกลิโอเดินโดรกลัยโอมา มีการงอกซ้ำหลังการรักษาหรือมีการกลายพันธุ์เป็นชนิดที่ร้ายแรงมากขึ้นเป็นเนื้องอกแอนนาพลาสติกโกลิโอเดินโดรกลัยโอมา

การรักษา เนื้องอกโกลิโอเดินโดรกลัยโอมา รักษาโดยการผ่าตัด เนื้องอกที่ยังหลงเหลืออยู่หลังการผ่าตัดนั้น แพทย์อาจจะแนะนำให้สังเกตอาการต่อโดยไม่ทำอะไรหรืออาจจะแนะนำให้ยาเคมีบำบัดหรือทำการฉายแสงตามความเหมาะสมในผู้ป่วยแต่ละราย

- เนื้องอกแอนนาพลาสติกโกลิโอเดินโดรกลัยโอมา (Anaplastic oligodendroglioma)

เนื้องอกอาการแอนนาพลาสติกโกลิโอเดินโดรกลัยโอมาแทรกซึมอยู่ในเนื้อสมองไม่มีขอบเขตชัดเจน เช่นเดียวกับเนื้องอกโกลิโอเดินโดรกลัยโอมา แต่มีการแพร่กระจายและการขยายตัวที่รวดเร็วกว่า มักจะพบเนื้องอกชนิดนี้ในช่วงผู้ใหญ่ตอนปลายระหว่าง 40-50 ปี

อาการ ผู้ป่วยอาจมีอาการชัก อาการปวดศีรษะ หรืออาการผิดปกติของสมองในรูปแบบต่างๆ

ระดับความรุนแรง องค์การอนามัยโลกได้จัดความรุนแรงของเนื้องอกแอนนาพลาสติกโกลิโอเดินโดรกลัยโอมาเป็นระดับที่ 3 ผู้ป่วยส่วนใหญ่มักจะมีชีวิตอยู่ได้ประมาณ 4-5 ปี

การรักษา ใช้วิธีผ่าตัด ให้ยาเคมีบำบัดและฉายแสงร่วมกัน

3. เนื้องอกของเยื่อหุ้มสมอง (Meningioma)

สมองที่อยู่ภายในกะโหลกศีรษะจะถูกห่อหุ้มอยู่ด้วยเยื่อหุ้มสมอง (Mening) ซึ่งเยื่อหุ้มสมองดังกล่าว อาจเกิดความผิดปกติกลายเป็นเนื้องอกขึ้นมาได้ มักพบเนื้องอกของเยื่อหุ้มสมองในช่วงวัยผู้ใหญ่และพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ส่วนใหญ่เนื้องอกชนิดนี้เกิดขึ้นมาโดยไม่ทราบสาเหตุแต่ในบางคนอาจเกิดขึ้นมาเนื่องจากโรคทางกรรมพันธุ์ หรือบางคนเกิดขึ้นเนื่องจากเคยได้รับการฉายแสงที่ศีรษะเป็นต้น ในบางคนสามารถพบเนื้องอกของเยื่อหุ้มสมองได้มากกว่าหนึ่งก้อน

อาการ เนื่องจากเนื้องอกเยื่อหุ้มสมองอาจเกิดขึ้นที่เยื่อหุ้มสมองส่วนใดก็ได้ดังนั้นอาการที่แสดงออกมาขึ้นอยู่กับว่าก้อนเนื้องอกนั้นไปมีผลรบกวนต่อสมองส่วนใด เช่น อาจมีอาการชัก อาการปวดหัวอาเจียน อาการตามัว เดินเซ เห็นภาพซ้อน ใบหน้าชา หูหนวก แขนขาไม่มีกำลัง หรืออื่นๆ

ระดับความรุนแรง เนื้องอกเยื่อหุ้มสมองเป็นเนื้องอกที่อยู่นอกสมองไม่ได้เกิดขึ้นในเนื้อสมองโดยตรง ก้อนเนื้องอกมีขอบเขตที่ชัดเจน และเนื้องอกส่วนใหญ่มีการเจริญเติบโตที่ช้าคนไข้มักจะมีอาการค่อยเป็นค่อยไปในเวลานานเป็นเดือนเป็นปี เนื้องอกส่วนใหญ่มีความรุนแรงอยู่ในระดับที่ 1 และสามารถรักษาให้หายขาดได้โดยการผ่าตัดออกให้หมด แต่อย่างไรก็ตามมีเนื้องอกเยื่อหุ้มสมองส่วนน้อยที่มีความที่รุนแรงในระดับที่ 2 หรือระดับที่ 3 ซึ่งอาจจะไม่สามารถผ่าตัดรักษาให้หายขาดได้และคุกคามต่อชีวิต

การรักษา วิธีมาตรฐานที่ดีที่สุดในการรักษาเนื้องอกของเยื่อหุ้มสมองคือการผ่าตัดเอาออกให้หมดซึ่งจะสามารถทำให้ผู้ป่วยหายขาดจากโรคได้ อย่างไรก็ตามแพทย์อาจจะไม่สามารถผ่าตัดเนื้องอกเยื่อหุ้มสมองออกได้

หมดเสมอไปทุกครั้งเนื่องจากบางครั้งเนื้ออกอาจจะเติบโตหุ้มรอบเส้นเลือดสมองหรือเส้นประสาทที่สำคัญซึ่งอาจมีความเสี่ยงทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิตหรือพิการถ้าผ่าตัดออกหมด ในกรณีที่ผ่าตัดออกได้ไม่หมดแพทย์อาจจะแนะนำให้รักษาเนื้ออกส่วนที่เหลือโดยการฉายรังสีซึ่งจะช่วยป้องกันหรือชะลอไม่ให้ก้อนเนื้ออกเติบโตขึ้นมาใหม่

ในปัจจุบันการฉายรังสีสามมิติสามารถเป็นการรักษาทางเลือกหนึ่งที่สามารถควบคุมการเติบโตของเนื้ออกได้ แต่ต้องมีเงื่อนไขว่าก้อนเนื้ออกนั้นจะต้องมีขนาดเล็กเท่านั้น ถ้าเนื้ออกมีขนาดใหญ่จะไม่สามารถรักษาโดยการฉายรังสีได้ หลังจากฉายรังสีแล้วถึงแม้เนื้ออกจะไม่ยุบหายไปแต่จะมีขนาดคงที่หรือโตช้าขึ้นมากและไม่เป็นภัยคุกคามต่อผู้ป่วยโดยทั่วไปแพทย์จะเลือกใช้การฉายรังสีสามมิติกับเศษเนื้ออกขนาดเล็กที่หลงเหลือจากการผ่าตัดหรือใช้แทนการผ่าตัดในกรณีที่ผู้ป่วยมีความเสี่ยงสูงต่อการผ่าตัดเช่นอายุมาก สุขภาพไม่แข็งแรง และมีเนื้ออกขนาดเล็กอยู่ในตำแหน่งที่มีความเสี่ยงต่อการผ่าตัดสูง